

УДК 330.341

Островська Г.Й.

Тернопільський національний політехнічний університет імені Івана Пулюя

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА
РЕАЛІЗАЦІЇ НОВОЇ ЕКОНОМІКИ: СТАЛИЙ ІННОВАЦІЙНИЙ СОЦІАЛЬНО
ОРІЄНТОВАНИЙ РОЗВИТОК**

Ostrowska H.

**THEORETICAL AND METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF A NEW
ECONOMY FORMATION AND REALIZATION: CONSTANT INNOVATIVE
SOCIAALLY-ORIENTED DEVELOPMENT**

Становлення економіки, заснованої на знаннях, на наш погляд, відбувається в умовах уніфікації всіх сфер життєдіяльності сучасного суспільства. Вказані процеси лежать в основі глобалізації сучасної світової економіки, яка може бути структурована таким чином: 2–3 % населення світу живуть в умовах суперцивілізації, яка вже реалізувала економіку, засновану на знаннях; 15 % – в постіндустріальному суспільстві з економікою інформаційного типу; 10 % – в індустріальних економіках; 70 % – в традиційних економіках [1, с. 49]. Таким чином, початок третього тисячоліття розвитку людської цивілізації є так званим “психологічним рубіконом”, націлює дослідників суспільно-економічного розвитку на нову якість осмислення змін, що відбуваються. Мається на увазі не абстрактна дослідницька повинність, а імператив виявлення соціокультурних, господарських і морально-економічних умов і чинників, що визначають стратегію розвитку цивілізації в доступному для огляду майбутньому. Цей етап технологічної еволюції для України є як викликом, так і “вікном можливостей”, визначальним стратегічним вектором розвитку.

Соціально-економічний, техніко-технологічний та виробничо-господарський стан національної економічної системи в сучасних умовах господарювання при ресурсних обмеженнях та посиленні зовнішніх і внутрішніх загроз суспільно-політичному розвитку актуалізує завдання оновлення теоретико-методологічних засад формування інтелектуального потенціалу сталого розвитку. У цьому контексті найбільш вагомими зміни у структурно-динамічних зрушеннях забезпечення сталості економічного розвитку репрезентують соціальний і людський потенціал.

Теоретико-методологічні узагальнення вектора формування й використання соціального потенціалу сталого розвитку дали змогу усвідомити та обґрунтувати вихідні положення стосовно їхнього перетворення в соціальний ресурс і механізми активізації цих процесів. Таким чином, першим імперативом формування і використання соціального потенціалу є характер відтворення населення, що полягає у підвищенні освітнього, професійного та соціально-культурного рівня, трудових компетенцій і можливостей до їх набуття); другим – передбачений рівень відтворення добробуту людей (збільшення життєвого капіталу людини, покращення і зміцнення здоров’я населення, продовження тривалості повноцінного життя і трудової активності) та відтворення соціальних структур; третім – заданий результат управлінської діяльності (забезпечення стійких процесів кількісного та якісного відтворення людського і трудового потенціалу, стійкого зростання людського, соціального та інтелектуального капіталу; розвиток здібностей до адаптації, можливостей до саморозвитку, самореалізації, самозахисту; використання інтеграційних і мотиваційних ресурсів); і нарешті, четвертим імперативом є наслідок відтворення духовно-моральних цінностей. Виходячи з визначених концептуальних положень, соціальний потенціал розглядається як фактор, а також умова досягнення певного рівня сталого розвитку.

У новій парадигмі суспільного розвитку головною соціальною метою має стати людина і її розвиток – інтелектуальний, культурний, трудовий, духовний, моральний, соціальний. Роль людини в економічній системі суспільства зводиться до розгляду її не тільки як найважливішого елементу процесу виробництва і управління, але й як потужного і перспективного ресурсу, що володіє багатим потенціалом і здатністю до саморозвитку. Тільки завдяки використанню такого специфічного ресурсу як людина, її знань, умінь, навичок у даний час можливо досягти значної переваги на ринках – як на внутрішньому, так і міжнародному. Однак для розумного та ефективного використання людського потенціалу потрібно застосувати відповідний інструментарій, що є сукупністю різних форм, методів, за допомогою яких реалізується можливість здійснення управляючих впливів на людину.

Динаміка людського потенціалу є важливою порівняльною характеристикою соціально-економічного розвитку країн і регіонів. В межах Програми розвитку ООН розроблена спеціальна методика розрахунку індексу розвитку людського потенціалу ((The Human Development Index), яка ґрунтується на трьох інтегруючих індикаторах якості життя: очікувана тривалість життя поколінь, освітній потенціал населення та обсяг валового внутрішнього продукту (ВВП) на душу населення. Зазначимо, що у 2016 р. Україна в рейтингу 188 країн та економік світу за Індексом розвитку людського капіталу – посідає 81 позицію [2].

В Україні офіційна оцінка рівня і якості життя населення регіонів здійснюється в складі вимірювання людського розвитку регіонів [3]. Для оцінки якості життя населення регіонів України пропонується така структура системи показників: матеріальний добробут (за інтегральним індексом рівня життя), забезпеченість прав і свобод людини, рівень людського розвитку (демографія, здоров'я, освіта), соціально-побутові умови життя населення, культурний розвиток, інформаційна забезпеченість, природне середовище, соціальна захищеність та безпека, соціальні взаємовідносини, згуртованість, громадська активність. Безперечним є той факт, що згідно узагальненого інтегрального оцінювання стосовно цільових стратегічних орієнтирів, значну більшість регіонів України можна характеризувати як регіони з низьким рівнем життя. До параметрів гідного рівня життя вони наближені на 50–60%. Разом з цим, тенденція щодо поліпшення рівня матеріального забезпечення підвищення добробуту населення на сьогодні відсутня.

Підсумовуючи, зазначимо, що сучасний нестабільний стан в Україні стає найбільш вагомою перешкодою сталого розвитку і реалізації соціального та людського потенціалу. У цьому контексті, скорочення терміну досягнення соціальної стабільності, тобто стійкого стану соціальної системи, призводить до зменшення втрат соціального потенціалу і досягнення глобальних цілей сталого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Михайлов А. М. Влияние на процессы глобализации трансформации взаимодействия факторов производства в постиндустриальном обществе / А. М. Михайлов // Экономические науки. – 2015. – № 6. – С. 49–54.
2. The Global Innovation Index 2015 [Electronic resource] / Effective Innovation Policies for Development. – Mode of access : www.globalinnovationindex.org.
3. Методика вимірювання людського розвитку регіонів України. Методологічні положення зі статистики. – К. : Держкомстат України, 2001. – 32 с.